

p a p e r s

LLIGA DELS DRETS
DELS POBLES

MONOGRÀFIC
perspectiva de gènere

L'altra mirada

Anna Bosch Pareras

La situació de les dones que
viuen a Catalunya: una carrera
en defensa de la vida

Carme Alemany

Masculinitat, per a què?

Ignasi Pons i Antón

Desenvolupament i equitat
de gènere

Tono Albareda

Una realitat de Colòmbia: con
pensaments, voces y acciones
de mujeres

Ruta Pacífica i Organización Femenina Popular

La percepció social de les dones
musulmanes a Europa

Yolanda Aixelà

La imatge de les dones al cinema

Isabel Ruiz

Perquè hem de parlar de perspectiva de gènere?

Rita Huybens

Parlar de gènere avui significa traspassar els límits fins ara coneguts de les polítiques específiques per a la promoció de les dones, d'incorporar la perspectiva de gènere a les polítiques públiques, perquè ja hem comprovat que és més fàcil incorporar-la en aquelles actuacions que les institucions executen pel compliment de la seva missió envers els seus grups destinataris que incorporar-la en la pròpia estructura d'una organització.

Les relacions de gènere existents a la nostra societat que assignen a les dones quotes majors de representació, recursos i sobretot poder que als homes, també són les relacions de gènere existents a les nostres Organitzacions No Governamentals pel Desenvolupament.

No es tracta solament de promoure la dona, sinó de considerar-la, reconèixer-la i acceptar-la: la presa de consciència de les desigualtats primer, i la voluntat de voler transformar les estructures existents després, són essencials i imprescindibles per parlar de perspectiva de gènere real i assumida. Per tant, l'anàlisi del gènere ha d'involucrar necessàriament els dos gèneres per superar els desavantatges en què la construcció jeràrquica genèrica n'ha col·locat un. Promoure la perspectiva de gènere parteix tant del reconeixement de la

identitat femenina i masculina com de la convicció i la predisposició perquè sigui possible una repartició equilibrada de les responsabilitats i el poder entre dones i homes.

Parlar de gènere obre portes al debat i a les bones intencions, però costa molt provocar canvis de fons. La qüestió del gènere, en un marc universal, és una qüestió d'homes i dones i, des d'aquesta consideració, la perspectiva del gènere es viu i es practica, i s'ha de discutir i acordar a tots els nivells, també des de baix i des de dins, i des del principi, amb naturalitat, i respectant, això sí, la diversitat de situacions i els diferents ritmes i tipus d'organitzacions. ■

sumari

- 2 Des de la junta...
Rita Huybens
- 3 L'altra mirada
Anna Bosch Pareras
- 7 Retalls de premsa
- 8 Opinió
**La situació de les dones que viuen a Catalunya:
una carrera en defensa de la vida**
Carme Alemany
- 10 Opinió
Masculinitat, per a què?
Ignasi Pons i Antón
- 12 Opinió
Desenvolupament i equitat de gènere
Tono Albareda
- 14 Amèrica Llatina
**Una realitat de Colombia:
con pensamientos, voces y acciones de mujeres**
Ruta Pacífica i Organización Femenina Popular
- 17 Àfrica
**La percepció social de les dones
musulmanes a Europa**
Yolanda Aixelà
- 18 Cinema
La imatge de les dones al cinema
Isabel Ruíz
- 22 Biblioteca
Bibliografia destacada
- 23 Activitats de la Lliga
- 24 Informacions diverses

Revista Papers

Edita Lliga dels Drets dels Pobles
Tiratge 1.500 exemplars
Data d'edició Abril 2007
Dipòsit Legal B-23019-2007
Consell de redacció Isabel Ruíz (coordinadora del consell de redacció), Begoña Basterretxea, Carme Ferrer, Rita Huybens, Albert Roig i Xavi Zulet.

Revista trimestral

Disseny i impressió Impremta Ditifet
Revisió lingüística Consorci per a la Normalització Lingüística

LLIGA DELS DRETS DELS POBLES

Adreça Sant Isidre, 140 (Ca l'Estruch)
08208 SABADELL

Adreça Postal Apartat de Correus 2045
08208 SABADELL

Telèfon 93 723 71 02

Fax 93 168 58 71

Web www.lligadelsdretsdelpobles.org

Adreça electrònica info@lligadelsdretsdelpobles.org

Horari d'atenció al públic De dilluns a divendres de 17 a 21 h.

Disposem d'una biblioteca especialitzada en drets humans, desenvolupament, cultura de pau, política, pobles indígenes, món àrab i musulmà... on trobareu informació alternativa a la dominant. Podeu consultar el fons bibliogràfic al nostre web. L'horari de consulta de la biblioteca és de dilluns a divendres de 17 a 21 h.

La Lliga dels Drets del Poble no comparteix necessàriament l'opinió dels autors dels articles publicats en la revista. Respectem la llengua original en què s'han escrit els articles.

La Lliga dels Drets dels Pobles agrairà la reproducció i divulgació dels continguts d'aquesta sempre i quan se citi la font.

Amb el suport de:

Fotografia de portada: Mercat de fruita al Marroc
Lliga dels Drets dels Pobles

L'altra mirada

Anna Bosch Pareras

Les societats humanes s'han configurat històricament des de la perspectiva masculina. Mentre les dones restaven recloses dins l'àmbit anomenat privat, amb la responsabilitat de crear i tenir cura de la vida humana, a totes les cultures i a totes les èpoques, els homes dissenyaven i construïen les estructures socials que s'han anat modificant per adaptar-se a les circumstàncies fins a arribar al dia d'avui tal com les coneixem.

En tot aquest procés històric, comú a les diferents cultures, només han tingut pes els desigs i els interessos dels homes. Així doncs, l'economia, la política, l'estat, la ciència, les religions, les ideologies... s'han construït exclusivament a partir de l'experiència masculina. Mentrestant, les dones, menysvalorades, sotmeses i explotades pel patriarcat, assumien la tasca ingent de garantir la continuïtat de la vida, fossin quines fossin les circumstàncies que les relacions entre homes els marcaven. En èpoques de pau, han hagut d'administrar els recursos disponibles que podien ser més o menys segons la comunitat a la qual pertanyien, i dins d'ella, segons

l'estatus de l'home del qual depenien. En èpoques de guerra, han hagut de curar les ferides, reconstruir les relacions humanes i mantenir la vida en condicions adverses i sovint terribles ja que elles han estat botí de guerra, víctimes civils i refugiades.

Entenem per patriarcat la manifestació i la institucionalització d'un model de relacions entre homes i dones, fonamentat en el domini masculí sobre les dones. Els fonaments d'aquest sistema, que es concreta, com hem dit abans, en una determinada concepció de l'estat, la política, l'economia, la ciència, les religions o les ideologies, són un conjunt de creences ben arrelades en allò més

profund dels éssers humans, homes i dones, que es troba més enllà de la consciència. Des de la psicologia aquest espai s'anomena l'inconscient, i el conjunt de creences que s'hi graven a foc vénen definides per un concepte poc conegut, però fonamental per entendre el comportament humà: l'ordre simbòlic. El patriarcat, de la mateixa manera que col·loca les dones en la situació de dominades, col·loca els homes en la situació de dominadors, definint per tant una única forma d'entendre i de viure tant la feminitat com la masculinitat.

Entre les construccions teòriques del patriarcat trobem els dualismes excoents que han impregnat els corrents filosò-

tics dominants fins a l'actualitat (masculí/femení, cultura/natura, públic/privat...) i que es troben relacionats entre ells. Es tracta de parelles de conceptes organitzats jeràrquicament en els quals el principal és el que defineix en positiu, mentre l'altre, subsidiari, queda definit pel no-ser. Un d'aquests dualismes que pretén definir els espais on es desenvolupa la vida humana ens presenta els conceptes públic i privat com a oposats i discontinus. En aquesta construcció, l'espai públic, referent on es prenen les decisions col·lectives, es crea la riquesa i s'organitza la societat, és un espai altament valorat i controlat pels homes. En oposició a l'espai públic, l'espai privat, desvaloritzat perquè es troba lligat a la materialitat de la vida, és on les dones han estat relegades. La gran trampa és que tals espais no existeixen de forma independent ni s'enfronten l'un a l'altre ja que la humanitat per desenvolupar-se els necessita tots dos a la vegada i, a més, transita quotidianament de l'un a l'altre amb tota facilitat.

El sistema patriarcal, com tots els sistemes, pretén representar interessos generals, tot i que realment només respon als interessos d'una part dels homes que es va erigir en dominador de les dones i va marginar els homes que no acceptaven aquella situació. El patriarcat s'ha atorgat el dret de parlar en nom de tota la humanitat i ho ha fet en masculí. Això ha estat possible perquè va aconseguir pervertir el llenguatge fent-nos creure que quan diu "home" es refereix també a les dones, de manera que les inclou a elles en el seu pretès universal. Però realment, el món femení, les dones i les seves capacitats no tenen lloc propi perquè se'ls nega tota mena de valor en un univers fabricat a partir de l'experiència i de la mirada masculina, que es concep a si mateixa com a eix central de la humanitat. Per tal de consolidar un sistema que deixava en segon terme la meitat de la humanitat, va caldre convertir en dominants els valors definits pels homes que tenien el poder i naturalitzar les activitats i capacitats específicament femenines. En paral·lel va caldre silenciar les veus femenines que s'oposaven a

Les dones sempre s'han rebel·lat contra el sistema patriarcal i han buscat maneres d'alliberar-se'n. (Nana, escultura de Niki de Saint-Phalle)

la consolidació d'aquest sistema. Investigant les diverses civilitzacions humanes, des del neolític apareixen signes de rebel·lions de les dones contra la progressió del patriarcat en la seva consolidació. Estudiant la mitologia que ens explica la visió del món i la construcció dels sistemes de valors de les cultures humanes en una etapa inicial de la humanitat, trobem arreu del món traces de la substitució de la deessa mare o gran deessa que compartia estatus amb els déus masculins, per uns déus que passen a ser exclusivament masculins. La divinitat s'encarna en masculí, relegant la feminitat a un estadi inferior i subsidiari, que s'assimila a l'animalitat. És en aquest moment quan el patriarcat aconsegueix imposar-se.

Però ja hem dit que les dones sempre s'han rebel·lat contra aquest estat de coses i han buscat maneres d'alliberar-se del domini patriarcal. Al llarg de la història humana hi ha hagut dones que han deixat empremtes de la seva lluita, tot i que ha estat necessària la

llibertat de les dones actuals per tal de poder detectar i donar sentit a aquestes empremtes que fins fa poc havien estat silenciades i menyspreades pels historiadors.

Seguint tals empremtes en el món occidental podem transitar des de les beguines medievals fins a les místiques modernes, les precioses vuitcentistes o les sufragistes del XIX per arribar a l'única revolució del segle XX que ha aconseguit els seus objectius: la revolució de les dones. I ho ha fet sense necessitat d'exèrcits ni d'estratègies per obtenir el poder, qüestionant amb això tots els models revolucionaris històricament coneguts. Una revolució que s'ha realitzat per la força de la raó, sense utilitzar ni la violència ni el domini damunt altres persones, perquè ha anat al fons de l'ànima humana i ha modificat les dones reals i concretes. Tot i que, a vegades, s'han organitzat en grups per assolir objectius concrets (dret de vot, divorci, autogestió de la capacitat reproductiva, patria potestat sobre els

Les relacions entre homes i dones estan canviant perquè el model femení patriarcal ha perdut la capacitat de colonitzar l'inconscient de les dones.

fills...), han estat les dones, una a una, les qui han decidit canviar les seves vides i, per tant, les seves relacions amb els homes i amb el món. En això radica la capacitat transformadora d'aquesta resolució.

Però aquests canvis no afecten només Occident. Les trobades internacionals del Caire, Pequín o Nairobi, entre altres, van evidenciar de forma contundent que arreu del món les dones estan prenent les regnes de les seves pròpies vides. Les estratègies que utilitzen són diverses, tan diverses com les situacions en les quals viuen i planten cara al domini patriarcal. A la majoria de països de l'Àfrica, l'Àsia i Amèrica Llatina les dones tenen damunt les espatlles la responsabilitat d'alimentar les seves famílies en condicions de pobresa i, sovint, de misèria. En molts casos la lluita de les dones per la seva dignitat està vinculada directament a la lluita per unes condicions de vida dignes, al manteniment de les estructures comunitàries, a la defensa dels coneixements

tradicionals i a la protecció del medi natural, d'on obtenen els recursos necessaris per viure, tots ells amenaçats per les polítiques neoliberals que prometen solucions però només provoquen misèria, destrucció i més dependència.

Les relacions entre homes i dones estan canviant perquè el model femení patriarcal ha perdut la capacitat de colonitzar l'inconscient de les dones, i elles han recuperat la llibertat, la veu i la paraula per expressar què i com volen ser, de quina manera volen viure i com entenen la feminitat. El canvi profund en l'ésser femení ha posat en qüestió les relacions amb els homes i, en conseqüència, també ha qüestionat el model de masculinitat patriarcal, amb el qual cada vegada més homes se senten incòmodes.

Tal com diuen les Dones de la Llibreria de Milà, hem arribat a la fi del patriarcat, perquè l'ordre simbòlic que el sustenta ha entrat en crisi. També diuen,

però, que els sistemes es resisteixen a desaparèixer i que quan un sistema s'enfonsa ens pot caure al damunt i fer-nos molt de mal. La violència contra les dones és una clara manifestació d'aquesta crisi del patriarcat; abans les dones aguantaven fins a la mort, ara decideixen alliberar-se dels marits o companys que les deceben i/o maltracten. Però encara hi ha homes que han bastit la seva masculinitat en el domini sobre les dones, i quan això els falla es desestructuren fins al punt d'arribar a matar i matar-se. Les lleis i les polítiques governamentals contra la violència domèstica poden ser positives, però per si soles no poden canviar el model patriarcal de masculinitat que encara colonitza l'inconscient de molts homes i els porta a la desesperació. Sembla mentida que al segle XXI, en països considerats moderns i democràtics, encara hi hagi qui doni credibilitat a l'argument de "la maté porque era mia". Aquesta realitat evidencia que als homes encara els queda molt camí per

La riquesa que aporta la mirada de les dones no és fàcilment reconeguda i acceptada, sovint ha de superar grans resistències.

recórrer i que és imprescindible que vagin construint altres models de masculinitat no patriarcal.

En aquest procés de transformació, a Occident, les dones han sortit de l'àmbit considerat privat per incorporar-se al món laboral, a les universitats, a les institucions polítiques, a la investigació... a tots els àmbits de la societat, fins i tot als que alguns homes ja qüestionen i es neguen a accedir: l'exèrcit i les forces de seguretat. D'aquesta manera han adquirit la independència econòmica que els ha permès decidir pel seu compte. I això ho han fet sense abandonar les tasques domèstiques i d'atenció a la família que han tingut a càrrec seu des de sempre ja que els homes continuen majoritàriament sense assumir-les. Aquesta situació crea problemes importants: d'una banda les dones es veuen abocades a una doble jornada que va en detriment de la seva salut física i mental, i d'altra banda l'atenció que necessiten les persones dependents perd qualitat i provoca greus problemes socials, en especial pel que respecta a l'educació de la infància. La disminució de la natalitat entre la població autòctona és una prova més de la dificultat de combinar el treball fora de casa amb tenir cura de la

vida, quan aquestes responsabilitats no són assumides també pels homes.

Però la llibertat de les dones ha servit per poder tornar a pensar el món des d'elles mateixes. La seva mirada ha permès descobrir tot allò que el pensament patriarcal ens havia amagat: que a tots els àmbits col·lectius hi falta la meitat de la humanitat. Aquesta mirada, que alguns feminismes institucionals i acadèmics anomenen perspectiva de gènere, desvela altres realitats dins la realitat i està enriquint el coneixement humà, a la vegada que aporta noves perspectives dels problemes que ens afecten, així com noves eines per abordar-los.

Val a dir que la riquesa que aporta la mirada de les dones no és fàcilment reconeguda i acceptada, sovint ha de superar grans resistències, de manera que les dones es veuen obligades a seguir lluitant per tal de poder incorporar al coneixement humà un nou coneixement, amb tot el que això comporta. Tot i que ningú nega la capacitat intel·lectual de les dones, perquè no seria políticament correcte, quan aquestes posen en evidència que les seves aportacions no són un apèndix més per afegir al que ja existeix, sinó elements que obliguen a reconsiderar totes les

certeses i a revisar de soca-rel la visió de la realitat, es troben amb resistències importants. Si vivim en un món que ha estat bastit per un subjecte masculí que s'ha atorgat la universalitat de la seva percepció, quan ha quedat demostrat que ell no és l'únic subjecte, sinó que n'ha emergit un altre que fins ara havia estat sotmès, negat, invisibilitzat i emmudit és evident que tot ha de ser posat en qüestió. La irrupció d'un nou subjecte que representa el cinquanta per cent de la humanitat, ha de modificar forçosament tots les construccions socials, i ho està fent. Les aportacions del pensament de les dones a tots els àmbits del coneixement està provocant una revisió dels conceptes fins ara considerats inqüestionables, i a la vegada aquestes aportacions donen elements per a definir-los de nou, perquè incorporin la meitat de realitat que els faltava. L'experiència femenina de la vida humana i de les relacions socials, en la mesura que se li dona valor i significat, està portant al món altres maneres de viure i de convida. I també pot aportar noves visions que ens il·luminin i noves estratègies més adequades per afrontar els greus problemes que se'ns plantegen a la humanitat. ■

En bicicleta por la paz

Follow the Women es un viaje en bicicleta que reivindica el fin del conflicto bélico en Oriente Medio y los derechos de la mujer.

Hay numerosos movimientos internacionales por la paz, muchos protagonizados por mujeres, pero sólo hay uno que reúna un pelotón de 200 Amazonas en bicicleta pedaleando por la paz a través del Líbano, Siria y Jordania. Esta curiosa vuelta ciclista, que no se adscribe a ninguna organización ni entidad, lleva ya dos años recorriendo a golpe de pedal una de las zonas más conflictivas del mundo. Ni siquiera la invasión de Irak o el asesinato del ex primer ministro libanés Rafic Hariri, en febrero de 2005, detuvo su marcha en contra de la violencia y por la convivencia pacífica, sobre todo en el polvorín de Oriente Medio. Únicamente el calor asfixiante del desierto ha obligado a aplazar hasta la primavera de 2007 la próxima concentración. (...) Detrás es este proyecto está Deeta Reagan, una británica de 55 años implicada en programas de intercambio para jóvenes en Oriente Medio. En abril de 2004 se hizo realidad el desafío que una colega jordana le lanzó tiempo atrás: que fuera a visitarla a Jordania sobre dos ruedas. Quizá fuera un imposible para una mujer sola, pero no para 270 de más de 20 países, el número de participantes de la primera edición de *Follow the Women*, que salieron de Beirut (Líbano) en bici, tras 10 días y 300 km, llegaron a Amán (Jordania). ■

Esther Mira i Helena Migueiz, *Integral*, Febrer, 2007

Diverses participants de la iniciativa en acció.

Més enllà de la paritat. Encara som lluny de la igualtat que pregonem des de fa anys

L'exercici de la maternitat i de la cura de les persones dependents no ha de perjudicar el desenvolupament professional de les dones. No hauria de passar i passa. Són moltes les dones que veuen tallada de soca-rel la seva trajectòria professional quan són mares o quan qualsevol problema al si de les famílies s'ha de resoldre a través de la dedicació d'algú. Fins que no visualitzem aquestes feines, els donem el valor que tenen i, per tant, siguin responsabilitat i àmbits d'implicació d'homes i dones, seguirà sent un frau parlar d'igualtat d'oportunitats.

I és precisament aquest un dels problemes més urgents per resoldre si no volem que el que sempre ens ha engabiat — l'existència de dos àmbits que no es relacionen, el públic i el privat, la maternitat i la cura de les persones— es converteixi en la gran trava que dificulta, encara més, avançar cap a una societat on dones i homes no només tinguin els mateixos drets sobre el paper, sinó que els exerceixin en la pràctica amb igualtat d'oportunitats i, el que és el nucli del que ens permetrà avançar, amb llibertat.

Perquè és el concepte de llibertat femenina, de llibertat de creació i de tria del projecte personal el que ha de crear també espais de llibertat social. Espais de l'existència de prejudicis i de rols preordenats i predeterminats on cadascuna pugui ser la mestressa de la seva vida i llibertat també per subvertir el significat de paraules com poder o jerarquia, per proposar un nou pacte social on l'interès predominant passi a ser l'acordat per tots els que integrem la societat i no només el que marca una part d'aquesta, que sempre ha retingut els mecanismes de submissió de l'altra part.

És, doncs, la necessitat i l'exigència de llibertat per a l'autodeterminació personal, femenina en aquest cas, el que fa que siguin passes reals la incorporació de més dones en tots els municipis del país i que aquestes exerceixin responsabilitats plenes en tots els àmbits i en els llocs més destacats. Necessitem alcaldesses i tindrem l'oportunitat de tenir-ne en viles i ciutats com Cornellà, Sitges, Girona, Reus, Rubí o Sant Adrià de Besòs, entre moltes altres. Les eleccions de maig han de ser també un moment clau per avançar més enllà de la paritat, per fer un pas més des dels ajuntaments cap a la independència amb dones com a líders d'aquest projecte. Perquè, al capdavant, la llibertat femenina és un pas necessari cap a l'alliberament en tots els altres àmbits, cap a la llibertat nacional. ■

Pilar Vallugera, *Avui*, 8 març 2007

La situació de les dones que viuen a Catalunya: una carrera en defensa de la vida

Carme Alemany

Sociòloga

L'èxit escolar continuat de les noies ha permès l'increment del nivell educatiu de la població femenina de manera que —entre la població més jove— se situa amb una formació més elevada que els nois. A Catalunya entre la població estudiantil les noies representen el 54% de l'alumnat universitari, tot i que les carreres tècniques mantenen el seu caràcter majoritàriament masculí i les noies només en constitueixen el 27% de l'alumnat.

Aquestes xifres positives no han d'amagar que caldrà vetllar perquè les noies immigrades a Catalunya, que representen el 6% de la població de menys de 15 anys, gaudeixin de les mateixes oportunitats educatives que les noies autòctones per tal que puguin escollir lliurement qualsevol tipus d'estudi.

L'increment del nivell educatiu de les dones ha afavorit la seva incorporació al mercat de treball de manera que la taxa d'activitat femenina continua creixent cada any i a Catalunya l'any 2005 se situava al voltant del 50%. Tanmateix, moltes dones, al marge de la seva qualificació, assenyalen que "a la feina han de demostrar més que els homes les seves competències i habilitats" i molt

especialment en aquells llocs de treball on les dones son minoritàries. Això explica les seves dificultats per accedir als llocs de responsabilitat o més qualificats i que s'anomenen el sostre de vidre.

Així mateix, els estudis més recents mostren que la diferència salarial entre homes i dones no tendeix a reduir-se, malgrat l'increment del nivell de formació de les dones. Els salaris de les dones se situen entre un 15 i un 30% per sota dels salaris que perceben els homes, segons les categories i els sectors. També cal posar de relleu que en els llocs de treball més qualificats les diferències salarials són més importants i que les feines més feminitzades són menys valorades que les feines que desenvolupen els homes.

Un altre aspecte que assenyalen moltes dones és la barrera que significa la maternitat per accedir al mercat de treball ja que existeix el prejudici que les dones amb responsabilitats familiars corren el risc de tenir una taxa d'absentisme superior a la dels homes. En canvi per a un home tenir fills és un factor positiu per a la seva inserció laboral, ja que es considera que les càrregues familiars li exigeixen una estabilitat econòmica elevada i que, en conseqüència, tindrà més cura i interès per la seva vida professional. És a dir, malgrat que les dones s'incorporen cada cop més d'una manera permanent i definitiva al mercat de treball, es mantenen els rols del model familiar del passat de manera que als homes se'ls atribueix el paper de "guanyador del pa" del grup familiar.

¹ Dades Idescat, Any 2005.

² Enquesta de Població Activa, 2005 - INE

A la vegada, a les dones se'ls reserven les feines a temps parcial, sense que ho hagin desitjat, i se'ls fan més contractes temporals. Aquest darrer aspecte incrementa la seva vulnerabilitat laboral i explica, en part, que tinguin una taxa d'atur més alta que els homes fins i tot al marge del nivell de qualificació.

Aquest conjunt de factors condueix al fet que les dones presentin un nivell de renda inferior de la població masculina i que entre els grups poblacionals amb menys recursos econòmics les dones siguin majoritàries.

Tanmateix, la població femenina no és un col·lectiu homogeni, encara que la seva incorporació al mercat de treball sigui més difícil i que presenti més factors de risc enfront de l'atur. Així, cada cop més es poden trobar més dones en posicions que en el passat es podien considerar "excepcionals" com són els llocs de direcció d'empreses importants o d'alta responsabilitat en el sector públic. Aquestes excepcions fan creure que la igualtat d'oportunitats és una realitat i més especialment perquè moltes de les dones que accedeixen als llocs més alts s'afanyen a afirmar: "mai m'he sentit discriminada pel fet de ser dona", oblidant, moltes vegades, els privilegis adquirits pel seu origen social.

A l'altre extrem, entre les dones que viuen a Catalunya hi ha un 10% de dones immigrades que es troben afectades per la Llei d'estrangeria i que, al marge del seu nivell de formació, només tenen dret a ocupar llocs de treball de neteja i d'ajut i cura a les persones, la qual cosa explica que entre les dones que desenvolupen aquestes feines un 63% siguin dones immigrades, originàries principalment de països d'Amèrica central i del sud.

Quant a la participació com a ciutadanes, a Catalunya les dones són majoritàries en les associacions cíviques (de barri, d'escoles, d'activitats culturals i de lleure, etc.) i la presència de dones a la política és cada cop més important. Tot i així cal recordar la baixa presència en

aquestes àrees de les dones immigrades a Catalunya, la qual cosa és un indicador de les dificultats que planteja la seva incorporació a la vida social en un pla d'igualtat.

Les dones, tot i que estan cada cop més presents en el mercat laboral i en l'organització de la vida social, no han abandonat les tasques de cura del grup familiar, mentre que els homes han continuat sense participar en aquestes tasques, com molt bé destaquen les enquestes sobre l'ús del temps en relació a la dedicació a la llar i la família. La mitjana de dedicació dels homes és d'1 hora 39 minuts i la de les dones de 4 hores 14 minuts, cosa que significa per part d'aquestes una dedicació tres vegades més elevada que la hi tenen els homes.

L'acumulació de la feina fora de casa/remunerada i de les tasques de cura de les persones de l'entorn familiar s'ha anomenat doble jornada o doble presència perquè moltes dones es veuen obligades a organitzar la seva jornada laboral en funció de les demandes de la cura de les persones del seu entorn o a combinar amb dificultat el temps lliure i la jornada laboral per tal de poder fer front a aquestes dues responsabilitats. És una situació que moltes vegades genera estrès i cansament i més d'un conflicte de relació amb la parella per la dedicació tan escassa dels homes a les tasques de cura del grup familiar. Aquests conflictes són deguts al fet que les dones s'han incorporat a una societat

que està organitzada en funció de la disponibilitat que ofereix la població masculina (disponibilitat per a llargues jornades laborals, mobilitat geogràfica, etc.) exempts de dedicació a les tasques de cura de l'entorn familiar o de relació, de manera que s'exigeix a homes i dones la mateixa dedicació i organització del seu temps.

Aquesta incompatibilitat condueix a reflexionar sobre el contingut de les tasques de cura de l'entorn i a donar visibilitat als aspectes que s'han desvaloritzat. En primer lloc hem d'assenyalar que les necessitats humanes no són només materials (béns i serveis), sinó també d'afectes i de relacions, els quals són aspectes tan essencials per a la vida com l'aliment més bàsic. Per això, les dones donen valor a la cura de les persones, perquè a la vegada estan convençudes que difícilment es pot separar l'aspecte material del contingut afectiu i de relació de la mateixa activitat. Ens podem imaginar per un moment què passaria si les dones deixessin de tenir cura de les persones del seu entorn?

El darrer 8 de març, el Moviment de Dones reivindicava "La cura és un dret" i des d'aquesta perspectiva no solament exigia serveis públics de qualitat i per a tothom per cobrir les necessitats materials, sinó també l'organització de la societat entorn de la vida de les persones i no de l'economia i del benefici per tal que homes i dones puguin assegurar el sosteniment de la vida humana. ■

³ L'estat espanyol figura en 8è lloc en la classificació mundial en quant a la proporció de dones al Congrés i al Senat.

⁴ Enquesta sobre l'ús del temps. Any 2003. Idescat.

⁵ Malabaristas de la vida – mujeres, tiempos y trabajos. M. Ines Amoroso Miranda, Anna Bosch Pareras, Cristina Carrasco Bengoa, Hortensia Fernández Medrano y Neus Moreno Saénz. Editorial Icaria, 2003.

Masculinitat, per a què?

La masculinitat no està en crisi, sinó que la masculinitat podria no existir

Keith Thomson¹

Ignasi Pons i Antón

Sociòleg

Que l'home fos creat a imatge de Déu i esdevingués subjecte actiu de la història, de l'organització social i de les relacions interpersonals, i que la dona fos creada a partir d'una costella de l'home, petita part del seu cos, va comportar que ella esdevingués un subjecte passiu, l'"animal incomplet", segons Aristòtil, però complement útil al servei de l'home.

En aquest context l'home, subjecte moral representant de la humanitat, creà l'ordre patriarcal que assegurà la perpetuació de la dominació sobre la dona. En tant que objecte complementari i utilitari li negà la paraula per a les coses importants ja que la imaginà sense ànima ni raciocini, encara que amb una emotivitat que calia controlar. De tota manera, no fos que desenvolupés les capacitats racionals més enllà de les necessitats logístiques, se n'assegurà la submissió negant-li l'accés als instruments discursius. El sistema funcionà força bé en virtut d'aquesta negació, de

l'obligat silenci i de la relativa complicitat de la sotmesa.

Però vet aquí que el procés de creació de l'objecte passiu fou imperfecte. Se li escaparen potencialitats aparentment ocultes que produïren el desvetllament que el suposat "animal incomplet" podia esdevenir "persona humana completa". Especialment en el si de la revolució il·lustrada i atrapant l'home en les pròpies trampes del discurs del domini de la raó predicat per l'home, la dona acabà per rebel·lar-se, trencà el seu silenci i assumí el discurs de la raó i

l'ètica que els homes havien instituït per organitzar idealment les relacions entre ells mateixos.

La identitat masculina tradicional, com succeeix en gran part de les concepcions identitàries a la nostra cultura, més que referir-se al ser, es defineixen a partir del no ser o del ser més que. Així, ser home s'aprèn a partir de no ser dona, ser quelcom diferent a la dona o succedani de dona, és a dir efeminat o homosexual. El control permanent d'aquest aprenentatge no només es fa des de les instàncies estrictament socialitzadores, sinó

¹Thompson, K. (1993) *Ser hombre*. Kairós, Barcelona, p.25

El discurs de la masculinitat ha estat realitzat pel feminisme, ja que es tracta d'un fet de relació del binomi home - dona, que fa impossible pensar-ne un sense analitzar l'altre.

sobretot des dels mateixos grups d'homes, que se senten molestos davant dels suposats traïdors al seu gènere.

L'eclosió del feminisme culminat a meitat del segle passat posà en qüestió la seguretat històricament gaudida pels homes. El desenvolupament de la defensa del seu protagonisme i la defensa d'una identitat femenina diferent de l'atorgada pel patriarcat, de forma ineludible deconstruí la identitat del mascle. La creença en les suposades virtuts de la seva importància, en la dinàmica de la competitivitat, en les facultats defensives i d'atac de la encomiada violència, l'esforç continu per provar la masculinitat deixaren d'aparèixer com a heroic per esdevenir més aviat patètic. La intel·ligència i les garanties coercitives del mascle no havien permès preveure el canvi transcendental i es trobà desorientat i sense identitat alternativa viable en el nou context social provocat per les dones.

Una part del homes persisteixen en l'intent de mantenir la identitat tradicional, amb fracassos de relació i/o amb reaccions de summa violència respecte a les dones. Altres reaccionen amb ac-

tituds, rituals i discursos suposadament adaptadors, plens de contradiccions. Val a dir que cada cop és menor l'exhibició discursiva del masclisme, no reflectit, però, en les pràctiques de relació. Diuen ells, i repeteixen les ignoràncies o mentides mediàtiques, que han canviat. Que, per exemple, la majoria ja comparteixen les tasques domèstiques malgrat que els estudis demostrin que ben poc². Altres, més convençuts de la nocivitat del masclisme fins i tot per als mateixos homes, han començat, sobretot a partir dels anys 70, a estudiar i cercar les alternatives possibles a la identitat masculina tradicional. De fet, el discurs de la masculinitat, inicialment i en gran manera, ha estat realitzat pel feminisme, ja que es tracta d'un fet de relació del binomi home-dona, que fa impossible pensar-ne un sense analitzar l'altra. En definitiva es refereix a l'estudi sobre la dominació.

S'han creat a diversos països grups d'homes profeministes o simplement antimasclistes en general al costat de les dones feministes. En aquest moment hi ha una xarxa europea que, des de la recerca, la reflexió i la pràctica intenten aprofundir en la definició d'una pos-

sible nova identitat. En el si d'aquests moviments el debat consisteix en si la nova identitat consistiria a identificar-se amb la identitat femenina o si s'ha de trobar una identitat masculina diferenciada, però més humanitzada, sense dominació. Altres, entre els quals em trobo, creiem que si bé les dones han avançat en la definició de la seva identitat, aquesta definició tampoc no deixa de tenir llastres històrics, adaptatius o reactius i, per tant, que encara s'ha de reflexionar més i que en tot cas el que caldria es trobar la definició de la identitat ètica persona que no és ni la femenina, malgrat els seus avenços, ni una nova identitat masculina diferenciada i edulcorada. De tota manera, en aquest marc es tractaria de parlar de les diverses identitats de les persones i no d'un únic model de persona. En definitiva, cal un model de relació en el si d'un aprenentatge del compartir real, en el qual, per exemple, a la nena no se li redueixen els jocs i les joguines al seu futur paper de mare i que no es produeixi la contradicció de preconitzar el paper de pare al temps que persisteixi per als nens el tabú dels jocs i les joguines referides a una futura paternitat.³ ■

² Recerques fetes a Madrid i Barcelona mostren que la participació no arriba al 10%. A Itàlia les dones hi dediquen 36,3 hores a la setmana i els homes 5,5 hores.

³ En un estudi realitzat per l'autor d'aquest article, a la pregunta de quines joguines regalaria a un nen i a una nena, es reconeixia implícitament la intel·ligència de les nenes, ja que no apareixen diferències significatives en regalar, per exemple, uns escacs, però pocs acceptaven regalar una nina o fireta a un nen.

Desenvolupament i equitat de gènere

Tono Albareda
President de Cooperació

L'assoliment de la igualtat entre les dones i els homes és una qüestió de drets humans i una condició per a la justícia social, i no ha de considerar-se una qüestió exclusiva de les dones

(Plataforma d'Acció Mundial, Pequín, 1995)

En els últims anys la idea d'avançar en la igualtat entre dones i homes com a condició per avançar en el desenvolupament i que l'activitat de les dones és un factor determinant en el desenvolupament, s'ha anat consolidant en els diferents col·lectius que treballen en la promoció del desenvolupament.

Des dels diferents organismes de Nacions Unides fins a les ONG, passant pels grans finançadors com la Unió Europea, han establert en els seus principis de treball, en els seus mètodes i en les seves condicions per finançar projectes, que aquests incloguin obligatòriament la millora en la situació de la dona i treballar per l'equitat de gènere.

Aquesta circumstància ha tingut efectes positius, però limitats ja que en la majoria dels casos aquests condicionaments s'han quedat en el paper i no han tingut conseqüències significatives en el terreny. Entre els efectes positius es podrien destacar:

- El reforç d'associacions feministes en els països empobrits que, en unes condicions especialment difícils, ja existien i es plantejaven treballar i lluitar en diferents àmbits: paritat en la representació política, defensa dels drets laborals, contra la violència de gènere, pels drets reproductius, etc. El fet que l'equitat de gènere estigui entre els principis dels finançadors ha fet que els hagi estat relativament més fàcil aconseguir alguns recursos.

- La inclusió en la literatura i per tant, d'alguna manera, en el discurs de la majoria d'ONG i altres organismes de desenvolupament, tant en els països del nord com del sud, de la defensa de la igualtat de drets de la dona. Encara que el motiu hagi estat en molts casos la necessitat de complir amb els requisits del finançador o el d'aparèixer com a "agent políticament correcte" ha forçat que es vagin adquirint determinats coneixements i ha permès que les per-

sones que realment es creien el discurs guanyessin influència.

Malgrat això, el fet que els finançadors del nord i també els "beneficiaris" del sud siguin, tant els uns com els altres, organismes que generin, mantinguin i reproduïxin les relacions de gènere vigents a la societat que, com ja sabem, assignen a les dones menors quotes de recursos i de poder que als homes(1), ha estat un factor determinant perquè "el discurs" es quedés en això i no arribés a tenir efectes pràctics significatius en la majoria dels casos. I això ha passat independentment que finançadores i beneficiaris siguin institucions públiques o associacions privades.

Davant d'aquesta situació, si volem avançar en la justícia social i en el respecte als drets humans, sembla evident la necessitat de situar el tema de l'equitat de gènere en el centre de les preocupacions i objectius de tots aquells que tenim el desenvolupament humà soste-

⁽¹⁾Vegeu l'estudi de les relacions de gènere a l'interior de les ONG de Catalunya promogut per la FCONG i finançat per l'Agència Catalana per a la Cooperació al Desenvolupament: "Estudi-diagnòstic: la perspectiva de gènere en el treball de les ONGD catalanes" Autores: Clara Bastardes i Laia Franco.

nible com a objectiu del nostre treball i/o de les nostres aspiracions per un altre món millor.

La situació a Catalunya

En els últims anys s'han produït al nostre país una sèrie de fets que ens permeten ser una mica més optimistes respecte a les possibilitats que aquest tema sigui assumit de forma responsable pel conjunt d'institucions, associacions i persones que configuren el col·lectiu que treballa a Catalunya per al desenvolupament.

L'existència, des de fa bastants anys, d'una comissió de gènere a la Federació Catalana d'ONG i la consolidació del seu treball va permetre el 2004 la formulació d'un projecte d'estudi sobre la situació de gènere a l'interior de les ONG. Aquest estudi, en el qual han participat unes 40 ONG, aproximadament la meitat de les federades, ha posat de manifest les greus deficiències internes de les ONG i està servint de motiu per al canvi. El curs de formació-acció que s'ha realitzat com a continuació de l'estudi ha començat a proporcionar els coneixements i eines necessaris per facilitar el canvi en aquelles ONG interessades.

La discussió sobre el Pla director de la cooperació al desenvolupament 2007-2010 de la Generalitat de Catalunya (2), amb una àmplia participació, molt especialment de la FCONG, ha establert que l'equitat de gènere sigui un tema transversal i com a tal obligatori en tots els programes i projectes finançats des de la Generalitat. Això ja estava establert al Pla 2003-2006, però ara l'obligatorietat dels eixos transversals està més clarament establerta i arriba, a més a més, a la cooperació finançada des d'altres departaments de la Generalitat distints a l'Agència de Cooperació.

Però tan important o més que una transversalitat clarament definida és que en els coeficients que es defineixen per a cada objectiu prioritari i que es concreten per a tots ells en un mínim del 7%, en apoderament de les dones i també

L'estudi sobre gènere de la FCONG i el nou Pla Director de la cooperació al desenvolupament obligarà el conjunt d'ONG a plantejar-se l'equitat de gènere amb serietat.

en el respecte dels drets humans, s'estableix un mínim del 15% per al final del període, és a dir al 2010. Aquest percentatge ha de facilitar que l'apoderament de les dones arribi a tenir una importància considerable en la cooperació catalana i tingui algunes conseqüències significatives:

- D'una banda és una quantitat de diners (al voltant de 15 milions d'euros) que, si bé és petita respecte a les xifres de la cooperació internacional, pot ser significativa en aquest tema i especialment pel que fa als països considerats prioritaris en el Pla director.

- Obligarà el conjunt de les ONG de Catalunya a plantejar-se l'equitat de gènere amb serietat i no solament des del punt de vista d'obtenir els coneixements necessaris per poder actuar conforme als requisits del Pla, sinó que també haurien d'analitzar la seva situació interna i afrontar els canvis organitzacionals necessaris.

- Condicionarà el paper que la comissió de gènere de la FCONG, així com el de les altres comissions que hi hagi a distintes ONG, tinguin durant aquest període. És clar que la comissió de gènere de la FCONG haurà d'afrontar exigències importants quant a la formació de les ONG federades, però també pel que fa al compliment de les exigències que defineix amb claredat el Pla director.

Confiam que un nombre important de les ONG de Catalunya sigui capaç d'assumir els reptes que plantegen aquests canvis, que es treballi cada vegada més amb una perspectiva de gènere i que la Federació segueixi liderant aquest procés. Si això és així, d'aquí a quatre anys segurament podrem afirmar que s'ha produït un canvi significatiu, que el patriarcat haurà perdut força, i un nou estudi sobre les relacions de gènere en les ONG ens donaria una perspectiva més optimista. ■

(2) Cal destacar el dictamen realitzat per Clara Murguialday para la ACCD com a aportació per a la discussió i elaboració del Pla director. Aquest dictamen ens ha permès tenir els elements d'anàlisi i les propostes necessàries per poder treballar en l'elaboració del Pla amb més coneixement de causa.

Una realidad de Colombia: con pensamientos, voces y acciones de mujeres

Ana Teresa Rueda Lozada

Integrante de la Organización Femenina Popular

Laura Badillo Ramírez

Integrante de la Ruta pacífica de Mujeres

“Que ganas tengo de partir
la guerra en mil pedazos”

Gioconda Belli

Colombia desde hace varias décadas se encuentra sumida en un conflicto social, político y armado complejo que no se reduce a lecturas dicotómicas, es más, es y debiera ser leído y representado desde diversas perspectivas. Esta es una lectura, desde dos organizaciones de mujeres que trabajan en diversos contextos de la geografía colombiana con prácticas de resistencia compartidas y mediadas por búsqueda de la paz con justicia social, y la salida política y negociada del conflicto colombiano.

¿Quiénes somos?

La Organización Femenina Popular es un proceso de organización, formación y movilización popular de mujeres de base, defensora de los Derechos Humanos Integrales, de carácter nacional con una postura civilista y autónoma, que se asumen como sujetas políticas de derecho y construyen proyectos de vida digna a partir de la resistencia frente a todas las formas de violencia (económica, social, cultural, civil y política).
www.ofp.org.co

La Ruta Pacífica de Mujeres es una propuesta política feminista, de carácter nacional que trabaja por la tramitación negociada del conflicto armado en Colombia, y

por la visibilización de los efectos de la guerra en la vida de las mujeres. Nos declaramos pacifistas, antimilitaristas y constructoras de una ética de la Noviolencia. Para llevar a cabo nuestras propuestas deconstruimos los símbolos que refuerzan la guerra, la exclusión y el exterminio. Nuestra propuesta simbólica y poética construye nuevos símbolos, lenguajes y prácticas sociales y políticas.
www.rutapacifica.org.co

Una mirada al conflicto social y armado en Colombia

Es necesario enunciar algunas características del conflicto social y armado que actualmente vive Colombia de manera que nos permi-

ta visualizar sus dinámicas y nos ayude acercarnos a los efectos que este tiene sobre la vida y el cuerpo de las mujeres.

Queremos resaltar que el Estado Social de Derecho ha venido desmontándose progresivamente en los últimos años, agravándose con la implementación de la política de “seguridad democrática” que privilegia la guerra, reduciendo los derechos antes alcanzados. Es conocido en el ámbito internacional y nacional la grave y sistemática violación de los Derechos Humanos donde el Estado no garantiza la vida a la población civil y mucho menos a los y las líderes sociales, pese a las frecuentes y reiteradas denuncias ante las insti-

tuciones encargadas, sin que estas tomen las medidas pertinentes.

Junto a este contexto, podemos notar una política que distrae a la opinión pública frente al conflicto colombiano. Por un lado, promueve una “Ley de Justicia y Paz” la cual establece el marco jurídico para la desmovilización de miembros de grupos armados al margen de la ley, que beneficia especialmente a las AUC – paramilitares, involucrados en graves crímenes contra la población civil, la cual no contienen los mínimos de verdad, Justicia y reparación negando estos derechos a las víctimas. Con la aplicación de esta ley se muestra su debilidad y efectos negativos al permitir el reciclaje, rearme y reedición de paramilitares desmovilizados quienes continúan ejerciendo el control social, político y económico, en resumen su consolidación política y militar en medio de la negociación. Asimismo, se llevan diálogos exploratorios con el ELN. Y por otro lado, una política guerrillista que complica la posibilidad de diálogo y negociación con la FARC.

Sumado a esto, nos encontramos con el escándalo nacional por los vínculos entre políticos y paramilitares, que comprometen a un número significativo de parlamentarios y a ex funcionarios del Estado, además de los señalamientos públicos a organizaciones defensoras de Derechos Humanos y a sus opositores. Todo ello, configura una difícil crisis que pone en entre dicho la democracia y la legitimidad del gobierno y que da como resultado una creciente polarización del país.

La realidad de las mujeres colombianas

La mujer colombiana en todas las latitudes del país enfrenta una grave situación de violencia, discriminación y cada día más altos niveles de pobreza y exclusión. En este contexto, la participación de las mujeres organizadas es mucho más difícil, pues como se ha denunciado, las organizaciones se están convirtiendo en blanco de los actores armados legales e ilegales, los cuales imprimen formas de violencia sobre sus cuerpos

y sus vidas, rompiendo el tejido social y organizativo y quiebra la unidad familiar; máxime, si tenemos en cuenta que muchas mujeres líderes están a cargo del sostenimiento de su familia.

En el 2002 hasta el I semestre del 2006 en 9 departamentos se han producido 164 feminicidios, y 81 asesinatos de mujeres en el marco del conflicto armado; con respecto a la violencia socio-política para los mismos años se presentan 208 feminicidios y 400 asesinatos de mujeres. En total, 372 feminicidios, 481 asesinatos de mujeres lo que configura sólo el 28% de los 32 departamentos del país. (Datos extraídos por Patricia Ramírez Parra de Bitácoras del Cinep y Vicepresidencia de la Republica)

Los índices de desplazamiento son mas altos en las mujeres, niños y niñas, quienes se ven obligadas asumir nuevos roles como mujeres cabeza de familia en relación con la seguridad física y emocional. Muchas de ellas, han tenido que desplazarse más de una vez a otros departamentos cuando no a otros municipios y barrios. ▶

En este caso, para las mujeres que viven en medio del conflicto, la situación no solo tiene que ver con el enfrentamiento armado entre los diferentes actores, guerrilla, militares y paramilitares, sino también con la violencia sexual, el maltrato físico, el chantaje y la presión social a las cuales son sometidas, en definitiva el control de sus vidas. Igualmente, no podemos dejar de mencionar la violencia doméstica, la cual se incrementa en el actual contexto.

Ante este panorama, es importante valorar la resistencia que se ha hecho vida a pesar de que a diario nos enfrentamos ante situaciones arbitrarias, de atropellos a la vida y a las libertades ciudadanas, a los abusos de poder y también a las ausencias de autoridad oficial. Todas estas dificultades se nos imponen como un reto para transformar la muerte en vida, la violencia en amor, para multiplicar la esperanza y no declinar en la construcción de nuestros sueños.

Movimiento Social de Mujeres Contra la Guerra: No se trata de ganar la guerra, se trata de PARARLA

La propuesta política contra la guerra, es claramente una propuesta que apuesta al empoderamiento de los y las civiles, y en especial de las mujeres para acortar camino al autoritarismo esgrimido por los que ostentan el poder político, económico y el de fuerza. Esta es una propuesta de oposición a las políticas militaristas, guerrilleras, antidemocráticas e insoberanas. Señalando, que si bien estamos por salidas políticas, éstas deben ser sobre la base de una paz que no olvide las causas estructurales de la guerra: el empobrecimiento progresivo de las comunidades.

Las salidas políticas no pueden ser transacciones o negocios para amasar capital o para repartir poderes. Creemos que un indicador

El lenguaje político usado es el simbólico, tiene efectos que impacta y desarma a los armados.

de la paz no es sólo el silencio de los fusiles. La verdad, la justicia y la reparación son parte imprescindible en la construcción de un proceso para la vida. Es por ello, que uno de los papeles de los civiles y las civiles es exigir a los actores armados legales e ilegales para la guerra, para construir agendas y escenarios posibles que contribuyan a desarrollar un proceso de movimiento social.

Nuevos símbolos, otras acciones

Las mujeres organizadas mediante acciones de resistencia que ridiculizan la guerra hemos propuesto nuevos lenguajes en la construcción de la paz con justicia social, permitiendo de norte a sur la movilización constante y promoviendo la participación de las diversas mujeres colombianas.

Los colores, los símbolos, la vestimenta, los pronunciamientos, y las novedosas formas de convocar hacen que se construyan y resignifiquen prácticas hacia la búsqueda en este momento primordialmente de la *"Desmilitarización de la vida civil y en especial de los cuerpos y las vidas de las mujeres"*, y

la búsqueda de *"la memoria, la verdad, la justicia y la reparación"*.

En este sentido, una de las principales metodologías que utilizamos como lenguaje político es lo simbólico, ya que lo simbólico tiene efectos que impactan, son sanadores y reparadores; porque desarman a los armados. Porque teje hilos invisibles entre los seres humanos y humanas; y es un lenguaje al que todos y todas podemos acceder incluso sin palabras.

Las palabras, los símbolos y las movilizaciones son herramientas de trabajo para impulsar el movimiento de mujeres contra la guerra y presionar el cambio. Hoy con miras a fortalecer las iniciativas de paz, La Ruta Pacífica de Mujeres y la Organización Femenina Popular en alianza se encuentran impulsando esta propuesta a nivel nacional e internacional porque creemos que la resistencia y la sororidad deberían globalizarse.

Con el lema *"Las mujeres no parimos ni forjamos hijos e hijas para la guerra"*, reafirmamos nuestro compromiso por la vida y los y las invitamos a ser parte activa de esta propuesta para la incidencia y la presión social en el país. ■

La percepció social de les dones musulmanes a Europa¹

Yolanda Aixelà

Antropòloga, Universitat d'Alacant

La controvèrsia existent al voltant de la manera en què són pensades les dones musulmanes a les seves societats d'origen, també és present a Europa, si bé, s'ha de dir, que la seva adquisició de noves responsabilitats socials desenvolupada al llarg del segle XX ha estat menys coneguda.

En contextos europeus, sovint s'ha relacionat col·lectiu femení amb patriarcat: s'ha imaginat la dona com un ésser reclòs a la llar, subordinat als homes del seu grup familiar. De fet, el discurs sobre la suposada "superioritat europea" envers aquestes societats, que autors com E. Said van denunciar fa molt temps, és encara vigent i ha estat corroborat per l'actitud intransigent dels islamistes envers el col·lectiu femení. El resultat ha estat un enorme malentès, de difícil tractament des de les dues ribes mediterrànies, ja que la informació que s'intercanvia és fruit, fonamentalment, d'estereotips socials.

Part de la imatge distorsionada que es té de les dones musulmanes a Europa es fa manifesta amb el polèmic ús del vel, el hiyab. Un sector de la ciutadania europea ho interpreta com un símbol del tancament femení, de la seva supeditació envers els homes i de l'endarreriment cultural de l'islam, anàlisi que ha estat propiciada a Europa per un tractament polític, mediàtic (Coman, 2003) i, en alguns casos, científic (Amiraux, 2003), condicionat per algunes estructures interessades a amplificar unes interpretacions properes a relacio-

nar l'islam amb la barbàrie (Said, 1991; Bartra, 1996; Martín, 2002).

Tanmateix, certes afirmacions enunciatdes per diverses estructures musulmanes, tant a les societats d'origen com a les europees, sovint no faciliten una revisió d'aquestes distorsions, ja que apareixen alguns discursos inflexibles sobre l'ús del vel que plantegen que el hiyab evidencia el valor i la dignitat de les dones al temps que visualitza la continuïtat el valor i la dignitat de l'islam. En aquest sentit, Motahari (2000:13) emetia la raó, en el seu parer fonamental, que justificava el vel femení: "Que la dona es cobreixi en presència d'un home estranger està entre les qüestions islàmiques d'importància, i està especificada en el mateix i Noble Alcorà".

En qualsevol cas, i tal com han constatat diversos autors —com Kilani (2000, 2002, 2003) o Amiraux (2003)—, el vel femení s'interpreta des d'Europa com el símbol de l'antimodernitat, com l'arcaisme del qual són víctimes les dones musulmanes. Això és important perquè és un dels fonaments sobre els quals es construirà la irreductible incompatibilitat entre l'islam i els valors democràtics de la "modernitat". Un clar exemple de la polèmica és l'ús del vel dins les escoles, afer que ha comportat un debat sobre aquest particular a diferents països europeus, com França i Espanya.

Respecte a això, Kilani (2000) es va posicionar amb claredat sobre l'actitud d'alguns països europeus enfront dels seus ciutadans de religió musulmana: els discursos polítics estaven privilegiant un aspecte particular de les diferències que havia de servir per a construir la diferència essencial, la diferència que generaria totes les altres i que les expli-

caria al mateix temps. L'islam seria la diferència cultural que distingiria els immigrants provinents de països islàmics, tinguessin o no la nacionalitat, haguessin nascut o no a Europa, de la resta de la ciutadania: eren les anomenades segones, terceres i quartes generacions. ■

Referències bibliogràfiques citades

AMIRAUX, Valérie

2003 "Discourse volié sur les musulmanes en Europe: comment les musulmans sont-ils devenus des musulmanes?". *Social Compass*, 50 (1), p. 85-96.

BARTRA, Roger

1996 *El salvaje ante el espejo*. Barcelona: Destino.

COMAN, Mihai

2003 *Pour une anthropologie des Médias*. Grenoble: Presses Universitaires de Grenoble.

KILANI, Modher

2003 "Équivoques de la religion et politiques de la laïcité en Europe. Reflexions à partir de l'islam". *Archives de Sciences Sociales des Religions*, 121, p. 69-86.

2002 *L'universalisme américain et les banlieues de l'humanité*. Montreaux: Editions Payot Lausanne.

2000 *L'invention de l'autre. Essais sur le discours anthropologique*. Paris: Editions Payot Lausanne.

MARTÍN CORRALES, Eloy

2002 *La imagen del magrebí en España*. Barcelona: Bellaterra.

MOTAHARI, Mortada

1998 *La question du Hijab*. Beirut: Dar Al-Bouraq.

SAID, Edvard

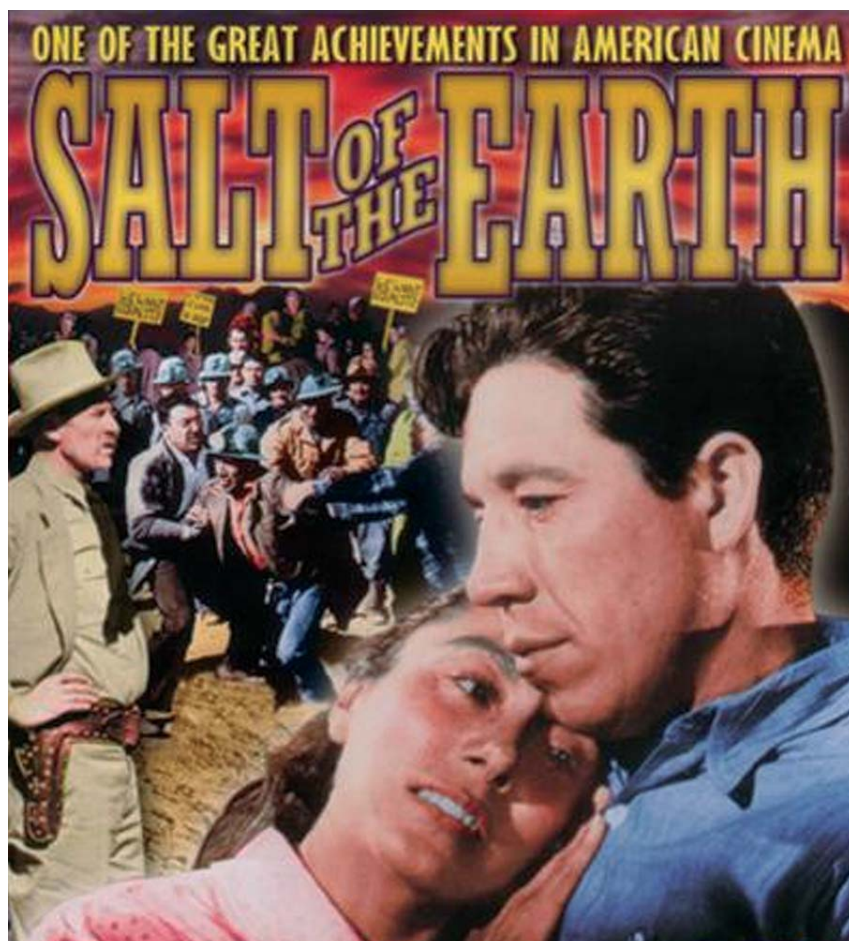
1991 *Orientalisme*. Vic: Eumo (1978).

⁽¹⁾Aquest text forma part de l'article "L'islam i les dones. Europa i l'islam. Un joc de miralls", publicat a L'Espill al gener del 2004. També publicat sota el títol "Islam and Women; Europe and Islam: Mirror play", *Transfer. Journal of Contemporary Studies*, 1, 2006, p. 67-76.

La imatge de les dones al cinema

Isabel Ruíz

Membre de la Lliga dels Drets dels Pobles

Un clàssic molt modern

El *Dia de la Dona* s'ha commemorat enguany amb diferents actes, un dels quals ha estat la projecció de la pel·lícula *La sal de la terra* (1954), del director nord-americà Herbert J. Biberman. És, no cal dir-ho, una elecció magnífica, tant pels valors artístics de la cinta, que són molts, com per les condicions en què es va rodar. Biberman va ser un dels directors perseguits per la caça de bruixes del senador McCarthy. Emprisonat durant uns mesos per acollir-se a la primera esmena que li permetia no declarar en contra de terceres persones (aquelles que presumptament havien participat en activitats comunistes), un cop lliure inicià el rodatge d'aquesta història commovedora de solidaritat i lluita per la dignitat. Fou en la clandestinitat i superant moltíssimes dificultats. El film, basat en un fet real, fou produït pel Sindicato Internacional de Mineros y Trabajadores de Minas y Fundiciones.

Se situa en un petit poble miner de Nou Mèxic. Els miners del zinc d'origen mexicà inicien una vaga per aconseguir mesures de seguretat i equiparar les condicions laborals a les dels miners angloamericans. En la lluita, que serà molt llarga, les dones contribueixen decisivament a l'èxit. Els homes, malgrat les reticències inicials, acaben acceptant-les al seu costat, i elles ja mai més estaran per sota d'ells. Narrada amb una gran sobrietat en primera persona per la protagonista, Esperanza (Rosaura Revueltas), amb una tècnica neorealista i actors i actrius professionals juntament amb miners i les seves famílies, té l'interès afegit de mostrar la realitat lingüística de la zona perquè, tot i que els personatges parlen anglès, el mexicà s'utilitza en algunes situacions. La pel·lícula no es va poder veure

Alguns fotogrames de *La sal de la tierra*, d'Herbert J. Biberman

als Estats Units fins a l'any 1965.

La feminització de la pobresa

Una de les formes que adopta la violència contra les dones és la discriminació econòmica. Dues pel·lícules espanyoles, *Solas* (Benito Zambrano, 1999) i *Nadie hablará de nosotras cuando hayamos muerto* (Agustín Díaz Yanes, 1995) presenten les seves protagonistes, d'edats diferents, enfrontant-se a les dificultats derivades de la precarietat laboral i a la falta d'expectatives a causa del seu origen humil. Són, no obstant això, dones lluitadores que aconsegueixen a través de la solidaritat i l'afecte mutu superar els problemes.

La falta d'expectatives professionals i, en definitiva, vitals, comporta un gran risc. Què no faríem per sortir de la pobresa? Joshua Marston ho planteja així a *María, llena eres de gracia* (2004). En un petit poble a prop de Bogotá hi viu María, una noia de disset anys. Treballa empaquetant roses i preparant-les per a l'exportació. La mare i la germana (altra cop dones soles) la veuen exclusivament com una proveïdora de diners. Per allunyar-se d'aquesta vida embrutidora, María recorre un camí que per a moltes dones és un camí sense retorn: li ofereixen fer de *mula*, és a dir, entrar droga als Estats Units amagant-la a l'interior de l'estómac, després d'haver-se empassat tantes pepes de cocaïna encapsulades en làtex com sigui possible. La pel·lícula denuncia la utilització

que fan les xarxes de narcotraficants de les dones en risc per la pobresa, i ha rebut nombrosos premis, com l'Ós d'Argent a la millor opera prima i el Premi a la Millor Actriu a la Berlinale i el Premi del Públic a Sundance.

Els drets de la dona

Sovint es nega a les dones la capacitat per decidir el propi futur, ja que les famílies –i moltes vegades són les mares les transmissores d'aquests estereotips– imposen un model que les condemna a unes tasques de cura i reproducció exclusivament, és a dir, un model de feminitat lligat als patrons tradicionals. Les dues pel·lícules que esmentarem a continuació aborden aquesta situació des de perspectives diferents. La primera és *Las mujeres de verdad tienen curvas*, de Patricia Cardoso (2002). Ana és una noia de 18 anys d'origen hispà que viu amb la seva família a Los Angeles. Està a punt d'acabar els estudis de secundària i és la primera de la seva família que pot atrevir-se a somiar amb anar a la universitat. Té possibilitats reals d'aconseguir una beca, però la seva mare s'hi oposa, ja que espera d'ella que es posi a treballar, s'aprimi i trobi parella aviat.

La mare d'Ana representa la pressió perquè la seva filla continuï en el marc d'un model de feminitat tradicional. Per contra, Ana lluita per desenvolupar-se com a dona des d'uns altres paràmetres; la ruptura amb la mare és, doncs, inevitable.

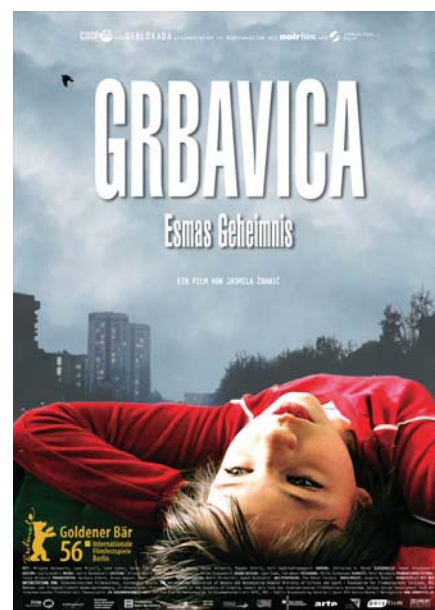
Per la seva banda, *Quiero ser como Beckham* (Gurinder Chadha, 2002) aborda el problema en un to de comèdia. Aquí la protagonista, Jesminder, també té 18 anys, i viu amb la seva família –hindú– a Londres. Els seus pares volen que sigui educada per ser la perfecta esposa índia, però ella no té temps per pensar en aquestes coses perquè el que li agrada és jugar a futbol. I és realment bona..., així que li demanen que jugui a l'equip femení local. Això li obre les portes a un futur diferent, per la qual cosa entrarà en conflicte amb la seva família i la seva comunitat.

Les vídues a l'Índia

Agua, de la guionista i directora índia Deepa Mehta, tanca la trilogia formada per *Tierra* i *Fuego*. L'èxit del film és un exemple clar de la propaganda boca orella, ja que l'excel·lent acollida del públic l'ha mantingut molt temps a la cartellera. La història transcorre l'any 1938, a l'Índia colonial, en ple moviment d'emancipació liderat per Mahatma Gandhi. Segons les creences hindús, quan una dona es casa es converteix en la meitat de l'home. Per tant, si ell mor, es considera que la meitat de l'esposa ha mort. Els llibres sagrats diuen que una vídua té tres opcions: casar-se amb el germà més jove del seu marit, cremar amb el seu marit o dur una vida d'abnegació total. Se celebren unes noces que bé podrien ser un enterrament: casen Chuyia (Sarala), una nena de 8 anys, ▶

La vida secreta de las palabras, d'Isabel Coixet planteja el pes del passat mitjançant una dona enmig d'un context totalment masculí.

Grbavica. El secreto de Esma, explica la relació d'una adolescent amb els seus orígens ocults.

amb un moribund que mor aquella mateixa nit. Es crema el seu cos a la riba d'un riu sagrat i Chuyia es prepara per a la destinació que li han escollit. Li afaiten el cap (una escena corprenedora) i ingressa en un *ashram* per a vídues on haurà de passar la resta de la seva vida. Potser ja és massa tard per a les dones que viuen a l'*ashram*, però la nova situació política oferirà a la petita Chuyia un futur diferent.

Les dones, víctimes a les zones de conflicte

Vittorio De Sica va dirigir *La Ciocciara* (*Dos mujeres*, 1961) basada en una novel·la d'Alberto Moravia. Durant la Segona Guerra Mundial, una dona (l'extraordinària Sofia Loren) i la seva filla fugen de Roma per tal d'evitar els bombardejos. En el seu viatge, però, juntament amb la solidaritat i la com-

panyonia, s'enfronten a la cara més terrible de la guerra.

Perquè, tal com s'ha denunciat reiteradament des de diferents organismes, la violació és una arma de guerra. I els cossos de les dones són botí i alhora instrument de la neteja ètnica, com va passar en el conflicte de l'antiga Iugoslàvia. Un cop acabat el conflicte, per a les víctimes és molt difícil oblidar-ho tot i tornar a la vida de sempre, com explica *La vida secreta de las palabras* (2005), d'Isabel Coixet, amb la *veu en off* del nadó que no va arribar a néixer. I què passa quan el nadó sí que neix, creix i pregunta pel seu origen?

Això és el que explora Jasmila *_bani_*, en la seva obra prima *Grbavica. El secreto de Esma* (2006, coproducció d'Àustria, Bòsnia i Hercegovina, Alemanya i Croàcia). A la ciutat bosniana de Grbavica, després de la guerra que ha dividit en

diverses parts l'extinta Iugoslàvia, la situació per a la major part de la població és precària. Les autoritats governamentals organitzen programes extraescolars per als més joves, propiciant, fins i tot, iniciatives per poder viatjar. Sara, una noia adolescent, desitja prendre part en un d'aquests viatges escolars. Per sufragar la meitat de les despeses derivades del viatge, la seva mare Esma pot obtenir una ajuda governamental si justifica amb un certificat que el seu marit va morir com a màrtir en la guerra dels Balcans. Això representa aixecar el vel que amaga l'origen de la seva filla. La pel·lícula va guanyar l'Ós d'Or al festi-

Te doy mis ojos, narra en veu pròpia la duresa de la violència domèstica.

val de Berlín. Subratllem el fet que totes dues cintes porten la paraula secret en el títol.

Violència domèstica

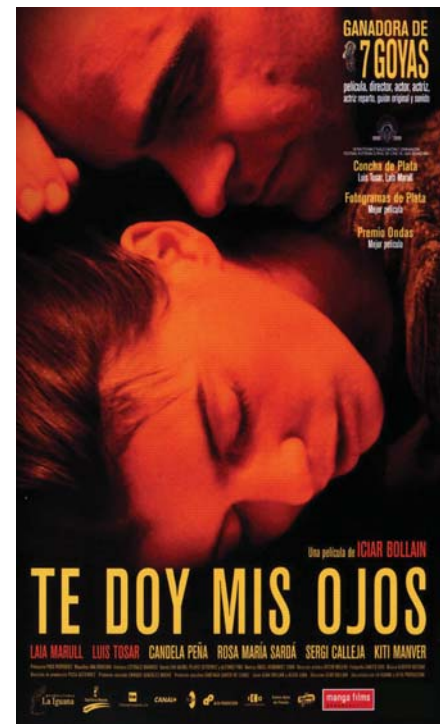
Sólo mía (2001), de Javier Balaguer, amb Sergi López i Paz Vega, planteja els maltractaments en la parella, però no és una obra tan aconseguida com *Te doy mis ojos* (2003), de la directora i actriu Icíar Bollain, que ha estat reconeguda arreu per la valentia amb què afronta el problema de la violència domèstica. El curt *Amores que matan* és a la base del llargmetratge, ja que Bollain aprofita la documentació recollida per escriure'n el guió juntament amb Alicia Luna. La jove actriu catalana Laia Marull dona vida a Pilar, i expressa amb molta eficàcia l'ambivalència de sentiments que inspira la situació: amor, por, odi...

Te doy mis ojos ens parla de la víctima i de l'agressor i dels intents frustrats per sortir de l'espiral de violència, com si determinats comportaments estiguessin tan profundament arrelats en algunes persones que no es poguessin superar de cap manera.

Feminicidi: les dones de Ciudad Juárez

Per acabar, ja que s'ha estrenat fa unes setmanes, esmentarem la pel·lícula

protagonitzada per Jennifer López *Ciudad de silencio* (*Bordertown*), basada en fets reals. Malgrat alguns tòpics de cinema d'acció i un excessiu vedetisme de l'actriu, cal dir que és una aposta valenta per la denúncia del drama que fa anys viu Ciudad Juárez (Mèxic), on centenars de dones joves són violades i assassinades. És també una crítica de les condicions de vida a les maquilas, unes fàbriques mexicanes situades a la frontera amb els Estats Units. (Per aprofundir en aquest sistema d'explo-tació laboral de les dones podeu veure *Maquiladoras*, un documental del Fons

Català de Cooperació al Desenvolupament, dirigit per Germán Reyes l'any 2004.).

Jennifer López encarna Lauren Adrian, una ambiciosa periodista de Chicago enviada pel seu cap a la ciutat mexicana per investigar els assassinats i les desaparicions de centenars de dones, la majoria treballadores de les maquiladores. Lauren s'implica personalment en la situació d'Eva, una noia indígena que sobreviu miraculosament a una violenta agressió. El film desvela així mateix la trama de corrupció i connivències de la policia amb importants homes de negocis i polítics, que té com a conseqüència la impunitat absoluta dels crims. Tot i amb defectes, benvingut sigui si serveix per sensibilitzar tot-hom respecte a aquests fets. ■

Ciudad de Silencio, denuncia la situació de les dones a Ciudad Juárez (Mèxic)

Bibliografia destacada

Tots aquests llibres els podeu consultar a la Biblioteca de la Lliga

Atles de les dones en el desenvolupament del món

Càndida Gago

Editorial Cruïlla, Barcelona, 2006, 79 pàgines

La presidenta de l'Institut Català de les Dones, en la presentació d'aquest Atles diu que "les dones hem protagonitzat alguns dels grans canvis produïts al segle XX". De fet, sovint es titlla de "revolució" aquesta profunda transformació en el món. Els espais tradicionalment assignats a les dones, els privats, l'interior de les llars, s'han obert i ara elles estan accedint a l'àmbit públic reivindicant els seus drets com a ciutadanes. És cert que aquest procés que he descrit passa fonamentalment a les democràcies occidentals, però no és menys cert que aquest objectiu d'igualtat d'oportunitats està arribant, en diverses formes i amb diferents registres, a moltes altres parts del món. La importància d'aquest Atles de les dones que ara es presenta, rau precisament en el fet que mostra la realitat de tantes dones arreu del món, una realitat que no sempre és amable, ja que no ens estalvia la visió de la tan estesa feminització de la pobresa ni els estralls que provoca la violència de gènere en dones i nenes en totes les cultures conegudes. Malgrat això, al llarg de tot el llibre hi ha implícit el reconeixement de l'autora a totes les experiències femenines i la valoració dels avenços legals en el sentit del reconeixement dels drets de les dones. Inclou un ampli glossari sobre el tema.

La política econòmica desde una perspectiva de gènere. La individualització de los derechos sociales y fiscales en la Unión Europea

Paloma de Villota (ed.)

Alianza Editorial, Madrid, 2000, 263 pàgines

Tot i els avenços realitzats en l'equilibri i l'equiparació dels dos gèneres, persisteixen en l'actualitat desigualtats i situacions discriminatòries en els més diversos àmbits. Els treballs reunits en el present llibre analitzen la individualització dels drets socials i econòmics de les dones en tot l'àmbit europeu: les polítiques d'igualtat d'oportunitats, el treball no remunerat, l'estat del benestar envers la pobresa i la desigualtat, la individualització d'impostos i prestacions, els drets de seguretat social de les dones, la fiscalitat del gènere, i l'IRPF i la família.

Resolución de conflictos y aprendizaje emocional. Una perspectiva de género

Genoveva Sastre Vilarrasa, Montserrat Moreno Marimón

Editorial Gedisa, Barcelona, segona reimpressió, gener del 2007, 286 pàgines

Una formació per a la vida no pot consistir en intervencions ocasionals quan un conflicte ja s'ha convertit en violència, sinó que requereix un procés continuat d'aprenentatge des dels primers anys d'escolaritat.

Després de molts anys d'experiència en la pràctica i en la investigació sobre l'aprenentatge emocional i la resolució de conflictes, les autores ofereixen en aquest volum les seves reflexions sobre aquest ensenyament tan important, així com un ampli programa de recursos i exercicis. La bona organització per edats d'aquest llibre i els útils suggeriments per tractar temes precisos, brinden a professors de primària i secundària instruments fàcils de fer servir a les classes.

Gènere. Eines per treballar en la cooperació per al desenvolupament

Sònia Tomàs, Laia Franco, Clara Bastardes

Creu Roja Espanyola, 2005, 111 pàgines

La incorporació de la perspectiva de gènere a les accions de Creu Roja és un aspecte important en el compliment del mandat humanitari de la institució, per tal de millorar les condicions de vida de les persones més vulnerables.

En matèria de gènere, l'objectiu de Creu Roja és garantir que tots els programes i les activitats portats a terme beneficiïn homes i dones uniformement, d'acord amb les seves necessitats específiques. En l'àmbit de la cooperació internacional, cal prestar especial atenció a aquestes circumstàncies per tal de desenvolupar projectes que evitin reforçar situacions de discriminació que són en si mateixes un factor de vulnerabilitat, i perquè promoguin una participació igualitària en el procés de desenvolupament. Aquest enfocament afecta tant l'ajut humanitari com les activitats de rehabilitació i reconstrucció i la cooperació per al desenvolupament. Aquesta publicació vol facilitar que la sensibilització i formació en relació amb les peculiaritats de cada gènere es faci present en totes les polítiques i els programes de Creu Roja, altres institucions, ONGD i agents de l'Administració pública en matèria de cooperació internacional.

Anàlisi de la situació de les dones en l'àmbit laboral i definició de propostes des de la perspectiva de gènere

Quaderns de Foment de l'Ocupació Diputació de Barcelona, Àrea de Promoció Econòmica i Ocupació, Barcelona, 2003, 173 pàgines

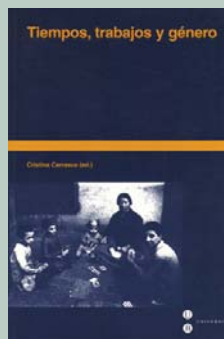
Aquest treball, que parteix de la preocupació de la Diputació de Barcelona per fomentar l'ocupació de les dones, presenta els resultats d'un estudi sobre la relació entre les dones i el mercat laboral. En aquest sentit, complementa la primera fase del treball dut a terme per una comissió interdepartamental integrada per tècnics del Servei de Foment de l'Ocupació i de l'Oficina Tècnica del Pla d'igualtat, amb l'objectiu d'optimitzar els "recursos del territori en l'àmbit de la inserció laboral de les dones".

De la investigació de la situació actual de les dones pel que fa a les desigualtats en el mercat de treball, comparant xifres de la Unió Europea, Espanya, Catalunya i la província de Barcelona, es desprèn que, tot i els avenços aconseguits, la discriminació laboral femenina de l'última dècada no ha variat.

Tiempos, trabajos y género

Cristina Carrasco / Publicacions UB - Universitat 10. Barcelona, 2001

"Jornades organitzades pel grup d'investigació de la UB". 1 i 2 febrer de 2001, 253 pàgines

Aquest llibre recull les ponències presentades en les jornades Tiempos, Trabajos y Género, organitzades des del Grup d'Investigació Consolidat de la Universitat de Barcelona; Treballs, Institucions i Gènere, realitzades a Barcelona els dies 1 i 2 de febrer del 2001. L'escassa atenció lliurada per les diferents disciplines a qüestions relacionades amb l'organització dels temps de treball i de vida, les interaccions entre els diferents tipus de treballs, les necessitats socials de temps i treballs, la seva mesura i valoració, i menys encara des d'una perspectiva de gènere, es reflecteix en l'absència d'espais de debat en els congressos, seminaris i jornades oficials que habitualment reuneixen economistes, sociòlegs, historiadors... La gènesi d'aquestes jornades està en aquesta carència i en la necessitat de crear espais específics on reflexionar sobre tot plegat, des d'una perspectiva interdisciplinària. Els treballs que es recullen en aquest volum reflecteixen l'avenç realitzat en les darreres dècades en el desenvolupament de nous enfocaments

teòrics i noves categories analítiques per a l'estudi dels treballs de les dones, l'ús del temps i les relacions de gènere. Cristina Carrasco és economista i professora titular al Departament de Teoria Econòmica de la Universitat de Barcelona. Autora de diversos estudis, treballs i investigacions sobre el treball domèstic i el treball de les dones. L'any 1994 va formar part de la creació del grup Dones i Treballs, com a resultat d'un seminari organitzat a Ca la Dona (local on uns quants grups del moviment feminista es reuneixen i realitzen diverses activitats). Entre les seves publicacions destaquen: El trabajo doméstico. Un análisis económico (1991), El trabajo doméstico y la reproducción social (1991), Mujeres y economía (1999), Las mujeres y el trabajo. Rupturas conceptuales (2004). Ha publicat diversos articles d'opinió en diferents diaris i revistes especialitzades. Ponent i participant activa en seminaris i en jornades de treball amb un alt grau de compromís responsable tant personal com professional.

Activitats de la Lliga

Presentació del documental Selva endins amb els chayahuites, 15 anys

El passat 8 de febrer es va presentar a la Cafeteria Àgora del Centre Cívic de Sant Oleguer un documental produït per la Lliga, que analitza els 15 anys de cooperació amb les comunitats chayahuites del nord del Perú. El documental es pot veure a internet a través de la web de la Lliga. L'acte també va comptar amb la coorganització de Contes Solidaris i de Sant Quirze Solidari, i el suport de l'Ajuntament de Sabadell i la Fundació Sabadell Solidari. ■

Jornada de commemoració dels 4 anys de l'ocupació de l'Iraq

La periodista iraquiana Iman Jhamas va ser a Sabadell el 15 de març per participar en un acte de denúncia sobre els quatre anys d'invasió de l'Iraq per part de l'exèrcit dels Estats Units. En l'acte també es va projectar el documental *Iraq, historias de mujeres*, que narra la situació de les dones iraquianes després de la caiguda del règim de Saddam Hussein. L'acte es va coorganitzar amb la Coordinadora Un Altre Món és Possible i Ordint la Trama, i amb el suport de la Fundació Sabadell Solidari. ■

Conferència a Polinyà sobre la Dona i la Cultura al Magrib

Ja fa uns anys que la Lliga organitza activitats per tal de donar a conèixer la cultura, la societat i la política del Magrib. En aquest context es va organitzar el 22 de març, conjuntament amb l'Ajuntament de Polinyà, una conferència per parlar sobre la situació de les dones al Magrib, amb l'objectiu principal de trencar tòpics. L'acte va anar a càrrec de Salwa El Gharbi d'UNESCOCAT. ■

Estada a Costa d'Ivori per preparar un documental

Durant 10 dies del mes de febrer la Montse Artés, membre de la Lliga, va estar a Costa d'Ivori, juntament amb l'equip de la productora Càtar Films, per tal de preparar el rodatge del documental sobre la situació de les dones i la sida al país africà. Ja fa un any que el consorci d'entitats Farmacèutics Mundi, Fundació Akwaba i la Lliga varen encarregar a la productora el documental. Al mes de maig es té previst fer el rodatge i al mes de setembre es preveu tenir-lo muntat i a punt per presentar-lo. L'equip tècnic està format per Josep Maria Tarrés (director), Gilbert Ndunga Nsangata (producció i assessoria), Marten Persiel (realitzador) i Gabriel Amdur (guionista). De moment, el finançament ha anat a càrrec de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament, la Diputació de Barcelona i l'Institut Català de les Dones. ■

L'exposició Àfrica: mirada blanca, mirada negra segueix de gira

L'exposició produïda pel consorci d'entitats Farmacèutics Mundi, Fundació Akwaba i la Lliga, segueix visitant diverses poblacions de la província de Barcelona. El passat mes de març va estar al Centre d'Atenció Primària de Sant Quirze del Vallès, i durant el mes d'abril a la seu de les Federacions Catalanes d'ONG pel Desenvolupament, pels Drets Humans i per la Pau. L'objectiu de la mostra és el de donar a conèixer la cara positiva de l'Àfrica Occidental. ■

Homenatge a l'Anna Politkovskaia a Barcelona

La Lliga va participar en l'homenatge a la periodista russa, assassinada el passat 7 d'octubre a Moscou, que es va fer a la Nau Ivanow el 20 de març. L'acte formava part de la lectura mundial de textos de l'Anna, i a Barcelona es fa fer amb la participació d'actors i actrius de la Factoria Escènica Internacional. La coorganització va anar a càrrec, entre d'altres, del PEN Català i la Federació Catalana d'ONG pels Drets Humans. ■

Inauguració de la campanya de Txetxènia a Reus i a Sant Quirze del Vallès

Reus i Sant Quirze del Vallès han estat les darreres poblacions que han rebut la campanya Txetxènia, *trenquem el silenci*. Ja fa un any que vàrem iniciar la campanya a Girona i des de llavors hem visitat un bon nombre de poblacions catalanes. De cara als propers mesos tenim previst realitzar la campanya a Vilanova, a Ripoll i comarca, a Banyoles, a Figueres, a Amposta, a Olot, a Tarragona i a Sant Cugat del Vallès. ■

La Lliga dels Drets dels Pobles forma part de:

Utilitza aquest imprès si desitges fer-te soci/a de la Lliga dels Drets dels Pobles

Sí, desitjo col·laborar en els projectes i activitats que organitza la Lliga

Dades personals

Nom i cognoms: .....

DNI: .....

Domicili: .....

Codi Postal: .....

Vull fer una aportació anual de ..... €

Dades bancàries

Entitat   Oficina   DC   Compte corrent   Data   Signatura del titular

.....

També pots fer-te soci/a de la Lliga a través d'internet o per telèfon (al 93 723 71 02)

